

JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Elin Hellström

Samtycke och sexualbrott

En rättsfallsstudie om den föreslagna lagändringens påverkan på
utgången i sexualbrottsmål

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Uta Bindreiter

Termin: HT 2016

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställning	5
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Metod och perspektiv	6
1.5 Forskningsläge	6
1.6 Material	7
1.7 Disposition	7
2 HISTORISK TILLBAKABLICK	8
3 GÄLLANDE RÄTT	10
4 SOU 2016:60 ETT STARKARE SKYDD FÖR DEN SEXUELLA INTEGRITETETEN	11
5 PRAXIS	15
5.1 MC mot Bulgarien	15
5.1.1 Fakta i målet	15
5.1.2 Domstolens bedömning	15

5.1.3	Sammanfattning och kommentar	16
5.2	Jordbrofallet	17
5.2.1	Fakta i målet	17
5.2.2	Domstolens bedömning	17
5.2.3	Sammanfattning och kommentar	18
5.3	Stureplansfallet	18
5.3.1	Fakta i målet	18
5.3.2	Domstolens bedömning	19
5.3.3	Sammanfattning och kommentar	20
5.4	Flaskvåldtäkten i Umeå	20
5.4.1	Fakta i målet	20
5.4.2	Domstolens bedömning	21
5.4.3	Sammanfattning och kommentar	22
5.5	BDSM-fallet	22
5.5.1	Fakta i målet	22
5.5.2	Domstolens bedömning	23
5.5.3	Sammanfattning och kommentar	23
6	DOKTRIN	24
6.1	Madeleine Leijonhufvud	24
6.1.1	Åsikt om samtycke	24
6.1.2	Sammanfattning	25
6.2	Christian Diesen	25
6.2.1	Åsikt om samtycke	25
6.2.2	Sammanfattning	26
6.3	Petter Asp	26
6.3.1	Åsikt om samtycke	26
6.3.2	Sammanfattning	27
6.4	Bengt Ivarsson	27
6.4.1	Åsikt om samtycke	27
6.4.2	Sammanfattning	28

7 ANALYS	29
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	35

Summary

The debate on the legislation on sexual offense has a long history regarding the current wording, which defines the circumstances of the crimes rape and sexual coercion should be removed and the line between criminal and unpunished deed should be drawn at the level of whether participation was involuntarily. In October 2016 the Sexual Offences Committee introduces a new SOU (Swedish Government Official Reports) suggesting a consent-based legislation to be introduced in Sweden. The introduction of requirements for consent would remove the necessary prerequisite of violence, threats or particularly vulnerable situation and instead focus only on whether the injured party consented or not. In this paper, five cases have been presented and analyzed in order to determine whether a consent-based legislation would have the potential to change the outcome of the previous cases, and how it could affect future cases. The starting point of the thesis is the bill, legislative history and various standpoints in doctrine. The conclusion of the thesis is that a consent-based legislation on sexual offenses probably would have affected the verdict in previous judgments and most certainly affect future rulings even if some parts of the bill may be considered ambiguous.

Sammanfattning

Debatten om sexualbrottslagstiftningen har pågått länge gällande huruvida den nuvarande lydelsen som anger att brottsförutsättningar om våldtäkt och sexuellt tvång bör tas bort och gränsen mellan straffbar och straffri gärning istället bör dras vid om deltagandet har skett ofrivilligt. I oktober år 2016 presenterade Sexualbrottskommittén en ny SOU som föreslår att en samtyckesbaserad lagstiftning ska införas i Sverige. Ett införande med krav på samtycke skulle ta bort rekvisiten våld, hot eller särskilt utsatt situation och bara fokusera på om målsäganden har sagt ja eller inte. I denna uppsats har fem rättsfall redovisats och analyserats i syfte att pröva huruvida en samtyckesbaserad lagstiftning skulle haft potential att ändra utgången i målen samt hur en sådan lagstiftning skulle kunna påverka framtida mål. Utgångspunkten har tagits i lagförslaget, tidigare förarbeten och olika ståndpunkter i doktrin. Uppsatsens slutsats är att en samtyckesbaserad sexualbrottslag sannolikt skulle ha påverkat domslut i tidigare domar samt kommer att påverka framtida domar, även om vissa delar av lagförslaget kan anses vara otydliga.

Förord

Stort tack till Cecilia, Hanna, Hugo och mamma för att ni hjälpt mig genom arbetet, och till mormor för allt kaffe.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
HovR	Hovrätten
Kap.	Kapitel
Prop.	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
TR	Tingsrätten

1 Inledning

Den 5 oktober 2016 presenterade Sexualbrottskommittén betänkandet: Ett starkare skydd för den sexuella integriteten, SOU 2016:60. Ett av förslagen i betänkandet lyder ”Sexualbrottslagstiftningen ska ändras så att straffansvar inträder för den som genomför en sexuell handling med någon som inte deltar frivilligt.”¹

Dagens sexualbrottslagstiftning utgår från att gärningsmannen använt sig av tvång, våld eller hot eller otillbörligt har utnyttjat att brottsoffret befunnit sig i en särskilt utsatt situation. Detta innebär ett förutsatt krav om uppsåt från gärningsmannens sida.²

Ett införande med krav på samtycke skulle ta bort rekvisiten våld, hot eller särskilt utsatt situation och istället bara fokusera på om målsäganden har sagt ja eller inte.

1.1 Syfte

Uppsatsens övergripande syfte är att diskutera innehållet i SOU 2016:60 med avseende på betänkandets eventuella konsekvenser vid ett införande, i synnerhet vad gäller målsägande och gärningsman.

1.2 Frågeställning

Uppsatsens centrala frågeställning är huruvida, faktiska utgångar i framtida mål skulle påverkas om förslaget antas? Skulle ett förverkligande av förslagen SOU ha föranlett en ändring i redovisade rättsfalls utfall?

¹ SOU 2016:60 s 176.

² BrB kap. 6. 1§.

1.3 Avgränsningar

Denna uppsats kommer inte att ingående behandla den del av förslaget i SOU 2016:60 som rör en eventuell ändring av begreppet ”våldtäkt” till ”sexuellt utnyttjande”. Det kommer inte heller göras någon långtgående historisk genomgång av sexualbrottslagstiftningen utan endast se till den närmaste och mest aktuella bakgrunden.

1.4 Metod och perspektiv

Uppsatsen är uppbyggd med hjälp av rättsdogmatisk metod, d.v.s. att utifrån lagstiftning, förarbeten, rättspraxis, offentliga utredningar och doktrin beskriva gällande rätt. Arbetet har även ha inslag av de lege ferende, d.v.s. vad lagen bör vara, genom en undersökning av hur samtyckeslagen är föreslagna att utformas samt fungera.

Uppsatsen har i huvudsak ett framåtblickande perspektiv med fokus på den nya SOU:n. Ett kritiskt granskande perspektiv används i undersökning och redovisning av lagtext, förarbeten, doktrin, praxis och offentligt tryck.

1.5 Forskningsläge

Dagens utformning av sexualbrott har uppmärksammats i doktrin där det diskuterats huruvida kravet på våld eller tvång ska ersättas med ett krav på samtycke. Madeleine Leijonhufvud har skrivit två böcker på området; *Samtyckesutredningen – lagskydd för den sexuella integriteten* och *Svensk sexualbrottslag – En framåtsyftande tillbakablick*. Även Petter Asp har skrivit en bok, *Sex & Samtycke* och flera andra jurister har berört ämnet i olika publikationer.

Forskningsläget kan anses vara relativt gott, dock är det nya förslaget förhållandevis nytt och inga skrifter har hunnit publiceras som kommenterar det. Därför bör denna uppsats ha ett visst nyhetsvärde.

1.6 Material

Uppsatsens har tagit sin utgångspunkt i den nya SOU:n 2016:60 samt praxis. Den är även uppbyggd på doktrin och tidigare förarbeten.

1.7 Disposition

Inledningsvis ges en kort tillbakablick på sexualbrottens historia. Sedan följer en redogörelse för dagens gällande rätt.

Därefter ges en ingående beskrivning av nya SOU:n och dess innehåll.

Sedan presenteras de fem rättsfall som ligger till grund för analysen och på vilka frågeställningen appliceras.

Därefter redovisas ståndpunkter som har uttryckts i doktrin, även dessa ligger till grund för analysen.

Uppsatsen avslutas med en analys som svarar på frågeställningarna genom analys av rättsfallen och ställningstagande till huruvida en lagändring skulle påverka faktiska utgångar i mål.

2 Historisk tillbakablick

Ingen brottskategori har genomgått så stora förändringar som sexualbrotten har gjort under årens lopp. För flera hundra år sedan var brottets skyddsintresse att värna om och upprätthålla äktenskapet.³ Successivt har lagstiftarens fokus ändrats, från äktenskapet till fokus på den sexuella integriteten.⁴

1965 trädde Brottsbalken i kraft, sedan dess har kapitlet om sexualbrott genomgått ett antal förändringar.⁵ Regleringen av de centrala sexualbrotten har reformerats vid tre tillfällen; år 1984, 1998 och 2005.⁶ Senast skedde en lagändring år 2013.⁷

Reformen 2005 innebar en utvidgning av tillämpningsområdet. Det tidigare kravet på s.k. råntvång ersattes av ett krav på otillbörligt tvång som det avses i bestämmelsen om olaga tvång i 4 kap. 4§ BrB. Det krävdes inte längre att en person använt tvång, det var tillräckligt att ha utnyttjat någon som befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd såsom sömn, berusning eller sjukdom.⁸ Viss problematik uppdagades vid användandet av begreppet ”hjelplöst tillstånd” i de fall där offret varit berusad. För att betraktas som hjälplös krävdes att man praktiskt taget var helt utslagen och inte uppfattade vad som hände, vilket innebar att det, i praktiken, var så gott som omöjligt att göra något annat än att fria i fall om den tilltalade nekade och målsäganden varit så berusad att hon eller han inte haft några minnen av händelsen.⁹

Lagändringen 2013 innebar bl.a. att man tog bort uttrycket ”i hjälplöst

³ Berggren m.fl. (2016) s. 1.

⁴ Leijonhufvud (2008) s. 23.

⁵ Jareborg och Friberg, (2011) s. 87.

⁶ Asp, (2010) s. 68.

⁷ SOU 2016:60 s. 13.

⁸ Berggren m.fl. (2016) s.3.

⁹ Leijonhufvud (2015) s. 55.

tillstånd” och ersatte det med ”i en särskilt utsatt situation”.¹⁰ Utredningen som gjordes inför ändringen 2013 kom fram till att en samtyckesbaserad straffbestämmelse borde införas. Den bedömningen gjorde dock inte regeringen och förslaget avslogs. Regeringen menade att det ansågs finnas en uppenbar risk att ytterligare fokus i rättsprocessen skulle hamna på offrets agerande, vilket inte ansågs önskvärt. De menade också att svårigheterna att identifiera vad samtycke är och hur det ska uttryckas var ett argument mot att införa en samtyckesbaserad lagstiftning.¹¹

¹⁰ Leijonhufvud (2015) s. 76.

¹¹ Prop. 2012/13:111, s 31.

3 Gällande rätt

Sexualbrotten regleras i 6 kap. BrB. Lagens utgångspunkt är att varje individ har full rätt att själv bestämma över sin egen kropp, sexualitet och önskan att inte ha samlag eller annat sexuellt umgänge och att denna vilja ovillkorligen ska respekteras.¹²

Dagens lydelse i 6 kap 1§ BrB är i kraft sedan 1 juli 2013 och lyder:

”Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två^å och högst sex år

Detsamma gäller den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation.”

Som tidigare nämnts i uppsatsen krävs ett visst mått av våld eller hot för att en person ska ha gjort sig skyldig till våldtäkt.

Paragrafen omfattar även sådana sexuella handlingar som innebär en lika allvarlig kränkning för offret som den som kan uppkomma vid ett påtvingat samlag. Som exempel har lagstiftarna nämnt anala och orala samlag, införande av andra kroppsdelar och föremål i någons underliv eller anus.¹³

¹² SOU 2016:60 s. 99.

¹³ Prop. 2012/13:111 s. 111.

4 SOU 2016:60 Ett starkare skydd för den sexuella integriteten

Den 28 augusti 2014 tillsatte regeringen en särskild utredning med uppdrag att bl.a. göra en översyn av våldtäktsbrottet och lämna förslag på hur ett oaksamhetsansvar för våldtäkt bör utformas.¹⁴ Ett av uppdragen som innefattades var att överväga om det bör införas en samtyckesbaserad regleringsmodell för våldtäkt.¹⁵

Kommittén drog slutsatsen att skyddet för den sexuella integriteten är heltäckande i det avseende att gärningar som bör vara straffbara är straffbara. De identifierade dock vissa situationer som problematiska t.ex. där en sexuell handling har genomförts med en person utan samtycke, men där det inte har förekommit något tvång eller utnyttjande av en persons särskilt utsatta situation eller beroendeställning.¹⁶

Kommittén kom fram till två möjliga lösningar, antingen att den nuvarande lagstiftningen kunde kompletteras, alternativt att lagstiftningen ska ändras så att den istället utgår från att det är straffbart att genomföra en sexuell handling med någon utan samtycke. Förslaget utmynnade i att lagkonstruktionen för sexualbrott ska ändras, följande lydelse föreslås:

1 § Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för sexuellt övergrepp till fängelse i lägst två⁰ och högst sex år. Detsamma gäller om genomförandet består i att personen,

¹⁴ SOU 2016:60 s. 3.

¹⁵ Ibid. s. 13.

¹⁶ Ibid. s. 14 f.

som inte deltar frivilligt, utgör handlingen på sig själv eller med någon annan. För att ett deltagande ska anses frivilligt måste valet att delta komma till uttryck.

Ett uttryckt val att delta i en sexuell handling är inte frivilligt om

- 1. det är en följd av misshandel, annat våld eller hot om brottslig gärning, eller en följd av hot om att åtala eller ange annan för brott eller om att lämna ett menligt meddelande om annan,*
- 2. gärningsmannen otillbörligt har utnyttjat att personen på grund av allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada, psykisk störning eller annars, med hänsyn till omständigheterna, har befunnit sig i en särskilt utsatt situation,*
- 3. gärningsmannen har förmått personen att delta genom att allvarligt missbruka att personen står i beroendeställning till gärningsmannen, eller*
- 4. gärningsmannen har vilselett personen att delta genom att utge sig för att vara någon som denne personligen känner, eller genom att utnyttja personens villfarelse i det avseendet.*

Om brottet i första stycket med hänsyn till omständigheterna vid gärningen är mindre allvarligt, döms för sexuellt övergrepp till fängelse i högst fyra år.¹⁷

Förslaget innebär att den nuvarande lydelsen som anger att brottsförutsättningar om våldtäkt och sexuellt tvång tas bort och gränsen mellan straffbar och straffri gärning dras vid om deltagandet har skett ofrivilligt. Alltså att en persons val att delta i en sexuell handling måste kommuniceras med ord eller handling för att det ska godtas. Kommittén belyser att en viktig poäng med en ändrad lydelse är att det inte skulle finnas något krav på att en person säger ”nej” eller visar sitt motstånd, inte heller passivitet eller tystnad ska kunna tolkas som ett frivilligt deltagande. De förtydligar att man har rätt att ångra sitt beslut om att delta i en sexuell handling men att detta då måste kommuniceras. Trots det man idag vet om

¹⁷ Ibid. s. 73.

frozen fright¹⁸ krävs det att den som inte längre vill delta uttrycker det genom ord eller handling. Kravet gäller dock endast om en person tidigare, i samband med att den sexuella handlingar påbörjats, har gett uttryck för att vilja delta.¹⁹

Kommittén framför tre fördelar med att ändra dagens lagstiftning. Dels att en ändring skulle ha en normerande effekt, dvs ge ett tydligt budskap om att sex utan samtycke är otillåtet. Den andra fördelen som de framför är att en samtyckeslagstiftning skulle överensstämja bättre med den allmänna uppfattningen om hur sexuellt umgänge utövas i dagens moderna samhälle. De menar att dagens lydelse kan bidra till att sexualbrott inte anmäls då brottsoffret inte tror sig ha blivit utsatt för ett brott om inte våld eller hot använts. Kommittén menar således att det finns ett visst glapp mellan lagens utformning idag och allmänhetens uppfattning om den och att detta skulle minska med en reglering baserad på samtycke. Den sista fördelen som de tar upp är att införandet av den föreslagna lydelsen helt skulle ta bort de invändningar som har framförts mot att Sverige med dagens lydelse inte uppfyller sina internationella förpliktelser.²⁰

Utöver förslaget att införa ett krav om samtycke presenterar kommittén även ett förslag att införa ett straffansvar för oaktsamhetsbrott avseende sexualbrott. Förslaget baserades på en lista som Åklagarutredningen har presenterat med fem kriterier som bör vara uppfyllda för att en kriminalisering ska vara befogad.²¹ Ett av de fem kriterierna som diskuteras i utredningen är huruvida kriminaliseringen avser ett godtagbart skyddsintresse, dvs att det beteende man vill kriminalisera ska kunna orsaka skada eller fara för det identifierade skyddsintresset. Enligt deras mening är det redan fastslaget av lagstiftarna att det aktuella beteendet kan orsaka skada eller fara och att det därför finns ett skyddsintresse, när brottet är

¹⁸ Att man blir så rädd att man blir passiv.

¹⁹ SOU 2016:60 s. 18.

²⁰ Ibid. s. 184 f.

²¹ SOU 2016:60 s. 257, jfr SOU 1992:61 och SOU 2013:38.

uppsåtligt. Att sexualbrott som utförts av oaktsamhet också kan orsaka skada eller fara anser de vara klart och att en utökning av kriminaliseringen därför är befogad i förhållande till skyddsintresset.²² Sammantaget, efter att ha analyserat alla fem av kriterier, föreslås ett införande av ett särskilt oaktsamhetsansvar för vissa sexualbrott.²³ Ansvaret föreslås regleras i en särskild bestämmelse i 6 kap. BrB.²⁴

²² SOU 2016:60 s. 260.

²³ Ibid. s. 265.

²⁴ Ibid. s. 271.

5 Praxis

5.1 MC mot Bulgarien

5.1.1 Fakta i målet

En 14-årig flicka, MC, hade blivit utsatt för en våldtäkt av två män i Bulgarien. Den aktuella kvällen blev MC in i bil med tre män, A, P och VA för att åka till ett diskotek tillsammans. På hemvägen stannade de för att bada. MC som inte ville bada stannade själv i bilen. Strax därefter återkom P och satte sig bredvid MC och började göra närmanden. MC vägrade och bad honom gå, han låste då hennes händer bakom ryggen. P klädde delvis av henne och tvingade henne till samlag. Senare på natten fördes MC till ett hus, där även A tvingade henne till samlag. Både P och A hävdade i bulgarisk domstol att MC samtyckt till att ha sexuellt umgänge med dem. Brottsutredningen som gjordes avskrevs p.g.a. bristande bevis för att MC tvingats till sexuellt umgänge, då det inte kunnat fastställas att det använts våld eller hot eller att MC gjort motstånd, eller försökt tillkalla hjälp. MC överklagade förgäves, och vände sig 2003 till Europadomstolen med en talan mot Bulgarien gällande att bulgarisk lag inte gav tillräckligt skydd mot sexuella övergrepp.

5.1.2 Domstolens bedömning

I sin dom hänvisade Europadomstolen till Europarådets ministerkommittés rekommendationer gällande åtgärder för att bekämpa kvinnovåld. I rekommendationens 35:e paragraf stadgas att EU:s medlemsstater ska straffbelägga alla sexuella handlingar som skett utan samtycke.

Under punkt 153 i domen konstaterade domstolen att medlemsstaterna enligt artiklarna 3 och 8 i konventionen har en positiv skyldighet att införa

lagstiftning som effektivt bestraffar våldtäkt och att tillämpa denna lagstiftning på ett effektivt sätt genom brottsutredningar och åtal.

Domstolen fastslog att, trots svårigheter att bevisa samtycke så ska myndigheterna i ett land göra allt för att utreda omständigheterna i ett fall på ett så allsidigt sätt som möjligt samt att utredningen och beslutet skulle centreras kring frågan om samtycke förelegat.²⁵

Domstolens slutsats var att en kränkning av artiklarna 3 och 8 i konventionen hade ägt rum då Bulgarien i fallet med MC inte kunde anses ha uppfyllt sina positiva förpliktelser gällande att upprätta och effektivt tillämpa ett rättssystem som bestraffar varje form av våldtäkt och sexuellt utnyttjande.²⁶

5.1.3 Sammanfattning och kommentar

Det här fallet har väckt stor uppmärksamhet, inte minst i Sverige där röster har höjts i fråga om domslutet innebär att det krävs en samtyckesbaserad lagstiftning för att ett land ska uppfylla sina internationella åtaganden.²⁷ Enligt regeringen var det avgörande dock inte hur länderna valde att utforma sin lagstiftning utan på vilket sätt de valde att tillämpa den. De menade att det viktiga var vilken innebörd som ges till begrepp som våld eller hot när de används i våldtäktsbestämmelsen. Att behålla våld eller hot som krav för straffansvar stod därför inte i strid med den tolkning som Europadomstolen gjort av konventionen.²⁸

²⁵ M.C. vs Bulgarien, punkt 181.

²⁶ Ibid. punkt 185.

²⁷ Berggren m.fl. (2016), s. 3.

²⁸ Berggren m.fl. (2016) s. 3. Jfr prop. 2004/05:45 s 41, prop. 2012/13:111 s 19 ff.

5.2 Jordbrofallet

5.2.1 Fakta i målet

En 15-årig flicka var på rymmen från det ungdomshem hon bodde i, hon var trött och hungrig och hade ingenstans att sova när hon blev upplockad i en bil av tre män som förde henne till en lägenhet. Där fick flickan alkohol och hon följde efter ett tag med en av de tre männen, MB, in i ett annat rum. MB inledde ett samlag med flickan, men efter en stund tyckte hon att det gjorde ont varpå hon skrek och försökte putta bort honom men han höll kvar henne med sin kroppstyngd.

De andra två männen, DJ och AT, genomförde under flickans tid i lägenheten också samlag med henne. Det ena samlaget mindes hon att hon inte ville vara med på och att han måste ha förstått det, men hon upplevde honom inte som hotfull eller våldsam, bara påstridig. Samlaget med den tredje mannen mindes flickan inte mycket av.

De tre männen genomförde skilda samlag med flickan som menade att hon inte frivilligt deltagit i samlagen och att de tre männen borde ha förstått detta. De tre männen menade i sin tur att det inte fanns något som tydde på att hon inte var med på de sexuella handlingarna.

5.2.2 Domstolens bedömning

Både TR och HovR bedömde flickans historia som trovärdig. De menade att eftersom MB:s angrepp har innefattat våld och orsakat henne fysiska skador så skulle han dömas för våldtäkt till fängelse och utvisning.

Åtalen mot DJ och AT ogillades däremot då de inte använt något våld. De diskuterade huruvida flickan befann sig i ett hjälplöst tillstånd under gärningstillfället. Av en film från lägenheten som visats i samband med rättegången framgår det att flickan var mycket trött och närmast avtrubbad.

Trots det kunde de inte dra slutsatsen att hon saknade förmåga att kontrollera sitt handlande. DJ och AT dömdes därför inte för våldtäkt. Tingsrätten skrev i sin dom att om sexualbrottslagstiftningen hade varit baserat på ett samtyckeskrav hade förmodligen även DJ och AT dömts för våldtäkt.²⁹

5.2.3 Sammanfattning och kommentar

Inledningsvis bör det noteras att vid detta tillfälle såg sexualbrottslagen annorlunda ut än den gör idag. Den 1 april 2005 trädde en ny lydelse i kraft som sa att den som utnyttjade någon som redan befann sig i ett hjälplöst tillstånd skulle dömas för våldtäkt. Det skiljer sig från dagens lydelse som gäller någon som befinner sig i en särskilt utsatt situation. Det är alltså möjligt att DJ och AT hade dömts med dagens lagstiftning.

Det som dock är intressant för den tiden och då gällande lagstiftning är att både TR och HovR, trots sina friande domar mot DJ och AT, verkade anse att det männen gjorde var fel men att lagstiftarna hade utformat lagen på ett sätt som gjorde att det enda alternativet var att fria männen.

5.3 Stureplansfallet

5.3.1 Fakta i målet

En 19-årig kvinna följde med två män till en lägenhet. Kvinnan och männen var bekanta med varandra och vid ett flertal tillfällen hade hon haft sex med visst våldsinslag med en av de två männen. Hon hade även vid ett tillfälle haft sex med båda männen samtidigt.

²⁹ Handens tingsrätt 14/7 2005 mål b1186-05, Svea hovrätt 26/9 2005 mål B5763-05.

Den aktuella händelsen för målet föranleddes av att kvinnan inledningsvis frivilligt deltog i samlaget men att hon efter ett tag gjorde klart att hon inte längre ville fortsätta den sexuella aktiviteten. Hon tog avstånd genom att säga nej och göra motstånd med kroppen. Genom våld och hot tvingade männen kvinnan att genomföra vaginala, orala och anala samlag samt att de hart fört in föremål i hennes underliv och anal. Enligt en läkarundersökning som gjordes efter övergreppet hade hon synliga skador på såväl kropp som underliv.

5.3.2 Domstolens bedömning

I det här fallet kom TR och HovR fram till två olika slutsatser.

TR lade fokus vid det faktum att kvinnan tidigare hade haft sex med en av männen och att det då hade förekommit inslag av våld. TR menade att vid en samlad bedömning av den aktuella händelsen samt det faktum att de inblandade hade haft sex tidigare kunde det inte ställas utom rimligt tvivel att de tilltalade hade uppsåt till gärningen.

HovR dömde dock båda männen för våldtäkt. De menade det var bevisat att kvinnan protesterat såväl med ord som med handling. Männen hade uppgett att kvinnan var nöjd och glad när hon lämnade lägenheten. Detta motbevisades genom att kvinnans samtal till larmcentralen spelades upp och HovR bedömde att det var uppenbart att hon var skrädd och ledsen. Enligt domstolen var det därför klarlagt att männen hade förstått att kvinnan inte frivilligt deltagit och att de således hade haft uppsåt till de utförda handlingarna.³⁰

³⁰ Stockholms tingsrätt 4/5 2007 mål B 7409-07, Svea hovrätt 16/10 2007 mål B 3806-07.

5.3.3 Sammanfattning och kommentar

I det här fallet har de båda instanserna gjort olika bedömningar, delvis på grund av att ny bevisning framkom i HovR men också därför att två olika tolkningar har gjorts beträffande samtycket. I det här fallet har kvinnan tidigare gått med på att ha sex med inslag av våld och uppenbarligen ansåg TR att det samtycke hon lämnat tidigare skulle anses gällande även vid detta tillfälle. Det bör betyda att TR ansåg att ansvaret låg hos henne inte bara för att bryta presumtionen låg hos henne utan även att se till att männen förstod.

5.4 Flaskvåldtäkten i Umeå

5.4.1 Fakta i målet

En ung kvinna, A, befann sig på en fest tillsammans med bl.a. tre unga män S, F och I. Under festens gång följde A med S in i ett avskilt rum där de inledde sexuell aktivitet i samråd. Under tiden som A och S var intima med varandra kom F in i rummet och A övergick då till att tillfredsställa honom genom oralsex. Den tredje mannen, I, kom även han in i rummet och uppmanade A att ge honom oralsex men hon nekar honom och han accepterar svaret.

Fram till den här tidpunkten stämde målsägandes och de tilltalades historier i huvudsak överens, men sedan är det oklart vad som inträffat.

Klart är att S använde en vinflaska för att upprepat penetrera A:s underliv tills hon började blöda varpå han slutade.

S menade att han hittade flaskan på golvet och frågade A om han fick använda den och hon sa ja. Han förde flaskan in och ut tills A bad honom att sluta och då slutade han.

A däremot sa att S inte frågade henne utan tog initiativet själv utan hennes samtycke. F var fortfarande inne i rummet och A upplevde att han tryckte ned henne lite på rygg. Hon blev rädd när S närmade sig med flaskan och stängde igen benen men S tvingade isär dem och förde flaskan ut och in upprepade gånger men slutade när han upptäckte att A blödde från underlivet.

5.4.2 Domstolens bedömning

Även i detta fall gjorde TR och HovR gjort två olika bedömningar.

TR bedömde inledningsvis trovärdigheten i A:s berättelse och fastställde att hon framstod som trovärdig när hon har berättade om händelsen vid huvudförhandlingen. Därefter gjorde de en bedömning om vad som hade skett och kom fram till två alternativa slutsatser, en logisk och en mindre logisk enligt TR själv.

Den ena slutsatsen var att A inte hade önskat att flaskan skulle komma till användning och att männen borde ha förstått det när hon höll igen benen. TR:s alternativa slutsats var att männen inte förstod att A inte ville att flaskan skulle användas utan att de tolkade det som att hon höll ihop sina ben p.g.a. blygsel eller tveksamhet men att det inte var ett tecken på bristande samtycke.

TR konstaterade att blödningsen från A:s underliv med största sannolikhet orsakats av en utstickande del på flaskan. TR menade att männen inte utövat något egentligt våld eller hot mot henne och att det inte kunde ställas utom rimligt tvivel att de tvingat A till det inträffade utan att det helt enkelt kan varit frågan om ett missförstånd då de tolkade hennes vägran som blygsel. Alla männen friades i TR.

HovR gjorde dock en annan bedömning och menade att eftersom A höll ihop sina ben var det tydligt att hon inte ville ha flaskan i sitt underliv och S dömdes därför för våldtäkt.³¹

5.4.3 Sammanfattning och kommentar

Det intressanta med att de olika domstolarna kom fram till olika slutsatser är att underlagen varit detsamma i båda rättegångarna. Det skulle kunna innebära att det är två olika tolkningar av målsägandens och den tilltalades agerande som har fått styra bedömningarna.

5.5 BDSM-fallet

5.5.1 Fakta i målet

En man, B, och en kvinna, A, träffades på en krog och bestämde de sig för att gå hem tillsammans. De gick till mannens bostad där de inledde en sexakt som till en början var frivillig. Efter detta skiljde sig målsägandens och den tilltalades versioner av händelseförloppet åt.

A menade att när förspelet var slut och B skulle penetrera henne så ångrade hon sig och bad B sluta. Han fortsatte trots att hon upprepade gånger sa ”nej, sluta” och när hon skrek höll han för hennes mun. A menade att ju mer hon protesterade, desto mer hårdhänt och aggressiv blev B.

Enligt B hade han hört att A flera gånger hade sagt nej men att han tolkade det som en del av akten. Han menade att han hade fått intrycket av att A gillade hårt sex och att när hon sa nej så tog han det inte som allvarligt menat.

³¹ Umeå tingsrätts dom 14/5-13 mål B 516-13, Hovrätten för Över Norrlands dom den 18/9-13 i mål B 485-13.

5.5.2 Domstolens bedömning

Både TR och HovR friade mannen.

Frågan i målet var om det var bevisat att mannen hade tvingat kvinnan till olika sexuella handlingar och om han förstått att hon inte samtyckt. Rätten konstaterade att det var konstigt att mannen hade fått intrycket av att kvinnan gillade hårda tag i sängen eftersom detta inte var något de pratade om innan de inledde sexakten. De fastslog att det inte förelegat något samtycke till dominanssex, men det faktum att mannen trott att det har gjort det innebär att han inte hade uppsåt att tvinga till sig sex av kvinnan.³²

5.5.3 Sammanfattning och kommentar

Mannen friades eftersom dagens sexualbrottslag inte omfattar händelser som sker på grund av oaktsamhet utan endast uppsåt. Domstolen konstaterade att det var konstigt att mannen hade fått intrycket av att kvinnan gillade hårt sex trots att de inte diskuterade frågan innan, men ändå kunde de inte döma honom för brott.

³² Lunds tingsrätts dom den 10/1-14 mål nr B5865-13, Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 16/6-14 mål B 409-14.

6 Doktrin

6.1 Madeleine Leijonhufvud

6.1.1 Åsikt om samtycke

Madeleine Leijonhufvud³³ är en stark röst i debatten om samtycke. Hon har bland annat fått i uppdrag av miljöpartiet att göra en samtyckesutredning.³⁴ I denna utredning föreslår hon att det i sexualbrottslagstiftningen bör bli straffbart att utföra sexuella handlingar utan samtycke.³⁵ Ett av Leijonhufvuds argument för att införa en samtyckesbaserad lagstiftning är den normerande effekten en sådan skulle kunna ha på samhället. Hon menar att den sexuella integriteten skulle skyddas bättre.³⁶

Leijonhufvud anser att en samtyckesbaserad lagstiftning ska omfatta både uppsåt- och oaktsamhetsbrott. Att en person som insett eller borde ha insett att den sexuella handling som utförts inte var välkommen av den andra parten skulle ha gjort sig skyldig till brott, oavsett om våld eller hot förelegat. Hon menar att med endast en uppsåtsbedömning gör domstolarna allt för snäva tolkningar.³⁷

Enligt den utredning som hon presenterade 2008 skulle inget krav på våld, hot eller hjälplöst tillstånd för att gärningen ska vara brottslig uppställas. För att någon ska ha gjort sig skyldig till ett sexualbrott ska en handling ha riktats mot någon som inte frivilligt deltar.³⁸

³³ Forskare och professor vid Stockholms Universitet.

³⁴ Leijonhufvud (2008) s. 5.

³⁵ Leijonhufvud (2008) s. 9.

³⁶ Leijonhufvud (2015) s. 90.

³⁷ Leijonhufvud (2015) s. 91.

³⁸ Leijonhufvud (2008) s. 9f.

6.1.2 Sammanfattning

Madeleine Leijonhufvud är helt klart för en ändrad lagstiftning. Hon anser att dagens lagstiftning inte ger tillräckligt skydd för den sexuella integriteten och att det skulle bli bättre med en samtyckesbaserad lagstiftning. I likhet med sexualbrottskommittén förespråkar Leijonhufvud en samtyckesbaserad lag som tar sikte på såväl uppsåtliga som oaktsamma brott.³⁹

6.2 Christian Diesen

6.2.1 Åsikt om samtycke

Även Christian Diesen⁴⁰ är en förespråkare för en samtyckesreglering. Han anser att det viktigaste skälet för en ändring är jämställdhet mellan könen och kvinnans rätt till sexuellt självbestämmande. Han menar att en sådan lag skulle ge en viktig signal till alla män om att försäkra sig om att det föreligger ett samtycke till sexuell samvaro.⁴¹

Diesen menar att en viktig anledning att inför en samtyckesreglering är för unga flickors skull. Han säger att tonårstjejer ofta tvingas eller tjasas till samlag, men inte nödvändigtvis med våld. Han menar att den viktigaste sidan av saken är den ideologiska, moraliska och mentala; om en man inte ser till att han har fått ett säkert ja så riskerar han att begå en våldtäkt. Han måste se till att säkra hennes samtycke. Han menar att det krävs mer än en lagändring för att ändra attityden i samhället men att en samtyckesreglering åtminstone ger en juridisk och moralisk rätt att själv bestämma över sin sexualitet.⁴²

³⁹ Se kap 4 ovan.

⁴⁰ Professor i processrätt vid Stockholms universitet.

⁴¹ Diesen (2007) s. 63.

⁴² Ibid. s. 65.

6.2.2 Sammanfattning

Christian Diesen är precis som Madeleine Leijonhufvud uppenbarligen för ett införande av en samtyckesbaserad lagstiftning. Dock är Diesens utgångspunkt i mer moraliska ståndpunkter och menar att en ändring är nödvändig för att öka jämställdheten i samhället. Han anser att en lagändring är ett viktigt steg på vägen för att förändra attityden och minska mängden övergrepp men han menar att det krävs mycket mer jobb i form av undervisning och politiskt arbete för att det ska ändras.

6.3 Petter Asp

6.3.1 Åsikt om samtycke

Petter Asp⁴³ har i boken ”Sex och samtycke” och i andra forum lagt fram sina tankar om en samtyckesbaserad lagstiftning. Han menar att samtycke är ett normativt begrepp som styrs av normativa bedömningar av etisk karaktär och att ett samtycke inte alltid kan likställas med ett ja.⁴⁴ Han anser att samtyckesbegreppet inte är en färdig produkt, utan något som måste fyllas med innehåll, att den primära frågan inte är om vi bör ha en samtyckesreglering eller inte, utan vad vi ska godta som ett särskiljande samtycke.⁴⁵

Asp menar att det finns goda skäl att kriminalisera grov oaktsamhet i förhållande till sexualbrott, de s.k. medvetet oaktsamma brotten där gärningsmannen inser möjligheten av, eller misstänker, att en viss relevant omständighet föreligger. Han menar att det är klart att det är straffvärt att fortsätta med en sexuell aktivitet om man misstänker att ens partner inte på ett meningsfullt sätt kan sägas samtycka till gärningen.⁴⁶

⁴³ Professor i straffrätt vid Stockholms universitet.

⁴⁴ Asp., Sex & samtycke - sammanfattande text skriven till ett seminarium om självbestämmande som straffrättsligt problem, hållet vid Stockholms universitet den 25 augusti 2009, s. 2.

⁴⁵ Asp (2010) s. 206.

⁴⁶ Asp (2010) s. 188.

Vad gäller en kriminalisering av omedveten oaktsamhet (vad borde gärningsmannen insett) är det inte något som Asp helt avfärdar även om ett sådant ansvar enligt honom skulle aktualisera svåra normativa bedömningar. Därför anser han att det är bättre att undvika en sådan reglering och då är en kriminalisering av medveten oaktsamhet ett bättre alternativ för att undvika normativa bedömningar.⁴⁷

6.3.2 Sammanfattning

Petter Asp har intagit en delvis tveksam inställning till ett införande av en samtyckesbaserad reglering. Han menar att det självklart är fel att genomföra ett samlag med någon som inte vill men han ställer sig frågande till hur en lag ska utformas för att inte ge upphov till normativa bedömningar. Enligt Asp krävs det att uttrycket samtycke fylls med innehåll och att man måste försöka definiera de omständigheter som negerar ett särskiljande samtycke.⁴⁸

6.4 Bengt Ivarsson

6.4.1 Åsikt om samtycke

Bengt Ivarsson⁴⁹ har i ett eget avsnitt i SOU 2016:60, där han agerat expert under utredningens gång, uttryckt sina reservationer inför förslaget att införa en samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning. Han menar att eftersom människors sexualitet är individuell är det omöjligt att klarlägga på vilket sätt ett godtagbart uttryck för frivillighet ska uttryckas genom lagtext. Problemet som Ivarsson ser med detta är att det blir upp till domstolarna att bestämma vad som är ett ”normalt sexuellt beteende”.

⁴⁷ Asp (2010) s. 193.

⁴⁸ Asp, Sex & samtycke - sammanfattande text skriven till ett seminarium om självbestämmande som straffrättsligt problem, hållet vid Stockholms universitet den 25 augusti 2009, s. 9.

⁴⁹ Ordförande i Sveriges Advokatsamfund.

Vidare menar han att ett genomförande av den föreslagna lagstiftningen skulle leda till ett väsentligt ökat fokus på målsäganden. Han tror att frågor om målsägandens sexuella preferenser och tidigare erfarenhet skulle vara vanligt förekommande och att målsäganden skulle behöva svara på frågor om vad respektive part gjort under den sexuella samvaron. Han säger att denna typ av frågor antagligen skulle ställas till den tilltalade också, men eftersom det är åklagaren som har bevisbördan så skulle många av frågorna behöva ställas till offret.

Ivarsson tar upp de tre fördelar som betänkandet har angett för ett införande av samtyckeslagstiftning⁵⁰ men menar att dessa inte är några fördelar som talar för en förändring. Ivarsson menar att det redan är straffbart att uppsåtligen genomföra en sexuell handling mot någon annans vilja och att fördelen med den normerande effekten inte är tillräckligt stark. Nästa fördel som kommittén la fram, att dagens lagstiftning inte stämmer överens med den allmänna uppfattning om sexuell umgänge, avfärdar han genom att säga att införandet av ett frivillighetsbegrepp riskerar att öka oklarheten över innehållet i den straffrättsliga regleringen och vilka konsekvenser det skulle få. Även den sista fördelen avvisar han och menar att någon oklarhet kring Sveriges internationella åtaganden inte längre föreligger.⁵¹

6.4.2 Sammanfattning

Bengt Ivarsson är uppenbarligen emot förslaget om att införa en samtyckesbaserad lag. Han tycker inte att fördelarna är tillräckligt många eller tillräckligt starka och att det inte finns något behov eller tillräckligt goda skäl för att genomföra den genomgripande förändringen som en sådan lagändring skulle innebära.

⁵⁰ Se kap 4 ovan.

⁵¹ SOU 2016:60 s. 468 ff.

7 Analys

Den frågeställning som denna uppsats ämnar besvara är huruvida en den lagändring som föreslås i SOU 2016:60 skulle ha en faktiskt inverkan på utgångar i sexualbrottsmål med utgångspunkt i de fem ovan redovisade rättsfallen.

Det första fallet som togs upp, och det enda internationella, var M.C. mot Bulgarien. Hade fallet skett i Sverige med dagens gällande lagstiftning finns det en möjlighet att utgången hade blivit en friande dom eftersom inget betydande våld eller hot hade förekommit, inte heller något motstånd från flickans sida.

Hade man infört en reglering som baserades på samtycke hade ett sådant fall kunnat leda till en fällande dom. Det hade inneburit att männen skulle behöva förklara varför de trott att flickan samtyckt till gärningen då hon i det inledande skedet sagt nej. Ivarsson anser att en samtyckeslagstiftning hade inneburit extra fokus på flickan och hennes beteende, men nya lagstiftningen skulle ju innebära, som redovisat i kap 4 ovan, att en person som befunnit i ett ”fryst” tillstånd så som flickan beskriver inte kan anses ha uttryckt sitt samtycke frivilligt. Således bör fokus inte alls hamna på flickan utan på männen. Som sexualbrottskommittén framhöll är det självklart en förutsättning att man först har sagt nej, vilket ju flickan har gjort, alltså skulle den föreslagna lydelsen kunna tillämpas på fallet. Möjligheten finns alltså att, om detta fall skett i Sverige med den föreslagna lydelsen som gällande rätt, utgången i målet hade blivit en annan.

Det andra fallet som berördes i uppsatsen var det s.k. Jordbrofallet. En intressant aspekt med det här fallet är inte nödvändigtvis bedömningen som gjorts angående de två männen som friats utan det faktum att beteendet i sig inte straffas enligt lag. Männen hävdar båda två att de trodde att den berusade kvinnan ville ha sex med dem, och det innebär att de inte medvetet

har utnyttjat henne eller hennes situation. Det borde vara omöjligt att samtycka till något när man är så berusad som kvinnan beskrevs ha varit, följaktligen borde männen ha förstått att hon inte var i stånd att ha sex. Diesens resonemang om att en viktig anledning till att inför en samtyckeslagstiftning är för att ändra attityden i samhället får en viktig betydelse i fall som detta. Det är viktigt att sända ut en signal som tydligt belyser att även om sex är en handling som kan företas av två eller fler personer tillsammans så måste varje person frivilligt få chansen att göra ett aktivt val att delta, att tystnad eller passivitet inte ska få anses som ett klartecken. Med lagförslaget som innefattar även ett oaktsamhetsansvar, precis som Leijonhufvud förespråkar, skulle den här typen av beteende kunna straffas. Många fall skulle sannolikt vara svåra att bevisa huruvida oaktsamhet förelegat, men den bevissvårigheten är inte unik för just oaktsamhet utan många påståenden gällande sexualbrott hamnar i en ord mot ord situation då sex ofta sker privat och utan vittnen. Svårigheter som dessa kommer alltså alltid kvarstå och är nödvändigtvis inte ett argument för att inte göra beteendet straffbart. Det finns ju fall, precis som i Jordbrofallet, där bevis faktiskt existerar och då borde det omfattas av lagen. Det finns alltså en möjlighet att även det här fallet hade fått en annan utgång om den föreslagna lydelsen varit gällande rätt.

Det tredje fallet uppsatsen tar upp, Stureplansfallet, aktualiserar till viss del det Asp tar upp som en tveksamhet inför huruvida en samtyckeslag bör införas eller inte, nämligen hur den ska utformas. Den bedömning som TR gör är att eftersom kvinnan tidigare lämnat samtycke kan männen ha haft uppfattningen att det fortfarande gällde. Sexualbrottskommitténs förslag är att man ska ha rätt att ångra sig och kunna backa ur något som man tidigare samtyckt till, men kravet är då att man tydligt kommunicerar det. Kvinnan har i det här fallet sagt ifrån muntligt såväl som gjort fysiskt motstånd, men männen påstår ändå att de upplevde att hon var nöjd med situationen, frågan är då hur dessa påståenden skulle kunna dömas juridiskt om lagförslaget var gällande rätt? Hur ska bestämmelsen om att tydligt kommunicera sitt missnöje utformas? Precis som Asp säger finns det en risk att den formen av

bedömningar som behöver göras med den typen av formulering skulle kunna bli allt för skild mellan domstolar och inte tillräckligt entydig. I det här fallet hade möjligtvis bestämmelsen om oaktsamhet trätt in redan i TR:s bedömning, att männen insett att kvinnan nog inte ville men ändå fortsatt, men antagligen hade resonemanget som de förde krävts ändå. Möjligtvis skulle utgången i just det här målet kunnat bli annorlunda med den föreslagna lydelsen tack vare införandet av ett oaktsamhetsrekvisit. Däremot finns tydlig risk för skilda bedömningar om man inte förtydligar hur man ska kommunicera bristande samtycke då man en gång har sagt ja men sedan ångrar sig. Självklart finns det dock exempel även i dagens lydelse på formuleringar som först kan vara svåra att tolka, men med hjälp av praxis har det förtydligats, kanske skulle det vara lösningen med den här lydelsen också.

Det fjärde rättsfallet var den s.k. ”Flaskvåldtäkten i Umeå”, där TR sa att ett tecken som flickan menade var vägran även kunde tolkas som blygsel och därför kunde det inte ställas utom rimligt tvivel att flickan tvingats till en sexuell handling. Här kan man notera att, i motsatts till vad Leijonhufvud uttrycker, en uppsåtsbedömning inte alltid leder till en snäv tolkning. Snarare tvärt om i det här fallet då TR grundar beslutet på ett scenario som ingen av parterna har beskrivit. Hade domstolarna haft en lagtext som även gav straff för oaktsamma handlingar är det möjligt att ett försök till tolkning av flickans kroppsspråk inte hade varit nödvändig då man snabbt hade kunnat konstaterat att det var oaktsamt av männen att inte försäkra sig om vad för signal flickan sände ut genom att hålla ihop benen. Huruvida utgången i det här fallet hade blivit annorlunda i TR med en samtyckesbaserad bedömning är svårt att ta ställning till då de berörda parterna hade mycket olika versioner. Med utgångspunkt i flickans historia som TR ansåg var trovärdig så finns möjligheten att en eller flera av männen hade blivit fällda.

Det sista rättsfallet som uppsatsen berörde var ”BDSM-fallet” där en man haft våldsamt sex med en kvinna som han uppfattade var med på det men

som i själva verket ångrade sig under aktens gång och skrek nej. Det här fallet har likheter med Stureplansfallet eftersom det gäller sex med våldsinslag där kvinnan inledningsvis har samtyckt men sedan ångrat sig, trots det har olika instanser kommit fram till olika slutsatser i fallen. Det gör att man kan ifrågasätta om de normativa bedömningarna Asp tror skulle kunna bli aktuella vid en samtyckesbaserad lagtolkning redan är verklighet? Hade man infört ett oaktsamhets brott, även omedveten oaktsamhet, så hade det förhoppningsvis varit självklart att männen i de här båda fallen borde ha förstått att kvinnorna inte längre frivilligt deltog i samlagen, vilket då förhoppningsvis hade gett likadana bedömningar i likadana fall. Möjligheten finns att det här fallet hade lett till en fällande dom i både TR och HovR om domstolen utgått från en samtyckesbaserad lagtext.

Lagförslaget som sexualbrottskommittén har lagt fram bör anses vara positivt. Förhoppningsvis skulle det vara ett steg i rätt riktning för att ändra attityden i samhället samt för att få fler enhetliga domslut. Det är möjligt att en ändring är nödvändig för att vi ska se en minskning i den här formen av fall där, framförallt, män tror sig ha fått vissa signaler eller har råkat missförstå och därav inte blir straffade. Precis som Sexualbrottskommittén säger finns det en chans att en ny lydelse utan krav på hot eller våld skulle leda till fler anmälda övergrepp. En stigande siffra är självklart inte önskvärt, men fler uppklarade brott är det.

För att sammanfatta den här uppsatsen och slutligen svara på frågeställningen om en lagändring skulle påverka faktiska utgångar i framtida mål samt om förslaget skulle kunnat påverka utgången i redovisade rättsfall så blir det korta svaret ja. Den föreslagna ändringen har potential att påverka framtida mål och hade med stor sannolikhet gjort en skillnad i bedömningen av ovan redovisade mål.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 2004/05:45. En ny sexualbrottslagstiftning.

Prop. 2012/13:111. En skärpt sexualbrottslagstiftning.

SOU 1992:61. Ett reformerat åklagarväsende.

SOU2013:38. Vad bör straffas?

SOU 2016:60. Ett starkare skydd för den sexuella integriteten.

Lagkommentarer

Nils-Olof Berggren & Agneta Bäcklund & Madeleine Leijonhufvud & Johan Munch & Per Ole Träskmark & Dag Victor & Suzanne Wennberg & Fredrik Wersäll: Brottsbalken en kommentar. Del I. Kap. 1-12. Brotten mot person och förmögenhetsbrotten. Supplement 8. Stockholm, 2016.

Litteratur

Asp, Petter, Sex & samtycke, Iustus, Uppsala, 2010.

Diesen, Christian, "Tagande med våld" i Norée, Annika (red.) Festskrift till Madeleine Leijonhufvud, Norstedts juridik, Stockholm 2007.

Jareborg, Nils & Friberg, Sandra, Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, Iustus, Uppsala, 2010.

Leijonhufvud, Madeleine, Samtyckesutredningen: lagskydd för den sexuella integriteten, Thomson, Stockholm, 2008.

Leijonhufvud, Madeleine, Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015.

Sutorius, Helena, Bevisprövning vid sexualbrott, 2., omarb. och uppdaterade uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2014.

Övrigt

Asp, Petter, Sex & samtycke - sammanfattande text skriven till ett seminarium om självbestämmande som straffrättsligt problem, hållet vid Stockholms universitet den 25 augusti 2009.

Rättsfallsförteckning

Europadomstolen mål MC v Bulgarien, 4/12 2003, ansökningsnummer 39272/98.

”BDSM-fallet” Lunds tingsrätts dom den 10/1-14 mål nr B5865-13,
Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 16/6-14 mål B 409-14.

”Flaskvåldtäkten i Umeå” Umeå tingsrätts dom 14/5-13 mål B 516-13,
Hovrätten för Över Norrlands dom den 18/9-13 i mål B 485-13.

”Jordbrofallet” Handens tingsrätt 14/7 2005 mål B 1186-05, Svea hovrätt
26/9 2005 mål B 5763-05.

”Stureplansfallet” Stockholms tingsrätt 4/5 2007 mål B 7409-07, Svea
hovrätt 16/10 2007 mål B 3806-07.